

Maa- ja metsätalousministeriö
Luonnonvaraosasto, erätalousyksikkö (riistatalous)
Ruokaosasto, markkinayksikkö (porotalous)

HE 154/2022 vp eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 ja sen puitteissa riista- ja porotalous

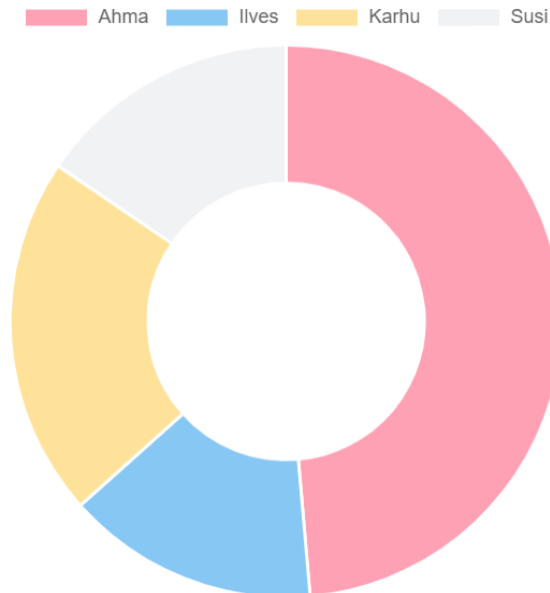
Muistio valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston kuulemiseen 21.10.2022

30.40.42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Erityisasiantuntija Jussi Laanikari (etunimi.sukunimi@gov.fi)
p.0407336229

- Momentille esitetään 8,85 milj. euroa. Määräraha on sama kuin vuoden 2022 talousarvio.
- Määräraha käytetään vuonna 2022 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen
- Alkuvuoden toteutuneiden vahinkotapausten (4581 löydettyä poroa) sekä loppuvuoden vahinkoarvion (n. 1200-1300 poroa) perusteella porovahinkojen määräksi arvioidaan vuonna 2022 yhteensä 11,4-12 milj. euroa. Tämä on 2,5-3,1 M€ enemmän kuin vuonna 2021 toteutuneet porovahingot (yhteensä 8,89 milj. euroa).
- Porovahingot muodostavat yli 90% kaikista suurpetojen aiheuttamista vahingoista. Vuonna 2022 jo aiheutuneista vahingoista 49% on ahman aiheuttamia, 15% ilveksen, 21% karhun ja 15% suden.

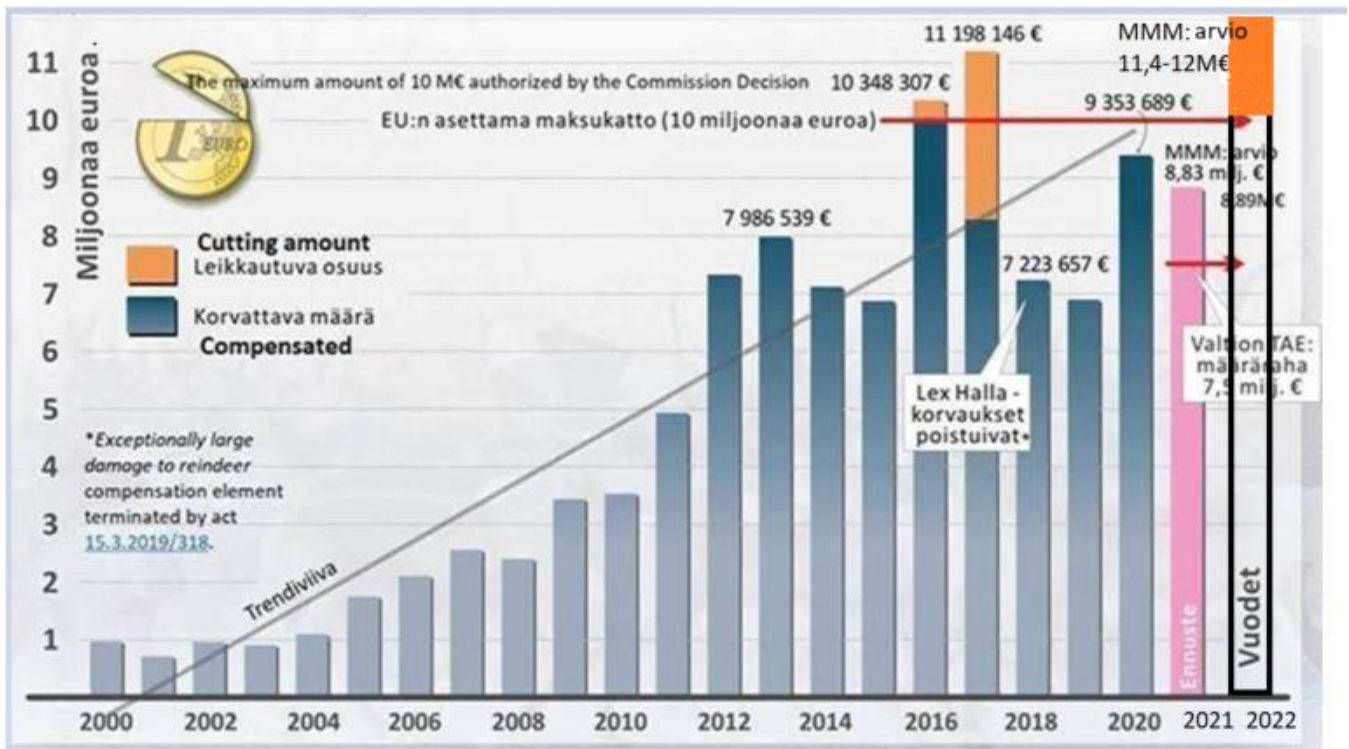
Yhteensä 4581 vahinkotapahtumaa. Vahingon määräksi arvioitu 6 354 963 €

Kuva. Eri suurpetojen osuus porovahingoista (18.10.2022 tilanne). Summa ei sisällä vasahävikkiä. Lähde:<https://riistavahingot.mmm.fi/>

- Ahmoja ei voi metsästää enää Natura-alueilla, joissa se on suojeluperuste, ilman Natura-arviointia, vaikka vahingot olisivat kuinka suuria tahansa ([KHO:2020:31](#)). Lapin ELY –keskus on myös valittanut luvasta, jossa Natura-selvitys ei ollut sen mielestä riittävä edes yhden ahman poistoon (2022). Vahinkojen ennakoita yhä kasvavan, sillä hallinto-oikeudet ovat laittaneet melkein kaikki (111/197) karhujen ns. kannanhoidolliset poikkeusluvut täytäntöönpanokieltoon poronhoitoalueen ulkopuolella. Kuhmon 18 karhun luvat tosin saatiin käyttöön Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden kumottua [täytäntöönpanokieltonsa](#). Oletettavasti myös suurin osa ilveksen kannanhoidollisista poikkeusluvista menee täytäntöönpanokieltoon tänä talvena. Tämän johdosta ilves- ja karhukannat lähtevät 14-16% kasvuun. Karhuja arvioidaan olevan 2 250–2 400 ja ilveksiä 2 150–2 405. Myöskään susikantaa ei voi enää säädellä. Suurpetokantojen kasvu muun Suomen alueella tulee heijastumaan myös poronhoitoalueen vahinkoihin.
- Kotieläin- ja viljelysvahinkojen osuus momentilta on alle 0,6 milj. euroa ja vahinkojen ehkäisemistoimenpiteiden osuus noin 0,75 milj. euroa. Alkuvuoden vahinkojen (0,42M€) ja loppuvuoden vahinkoarvion (0,05–0,1M€) perusteella kotieläin- ja viljelysvahingot tulevat jäämään myös alle 0,6M€.
- Vuoden 2021 petovahinkokorvaukset pystyttiin maksamaan. täysimääräisesti eduskunnan valtiovarainvaliokunnan mietinnön (VaVM 33/2021) 0,7 M€ lisäyksen (2021LTAEII) johdosta.

- kehyksen mukainen porovahinkoihin suunniteltu 7,5M€ varaus tarkoittaa, että 30-40 % joudutaan leikkaamaan ilman lisäyksiä. 2,5M€ puuttuu komission korvauskatosta.
- Vuoden 2020 alusta kotieläin-, irtaimisto- ja mehiläisvahingot on korvattu sitä mukaa kuin niitä syntyy, joten momentilla tulee olla 2022 vahinkojen lisäksi riittävä puskuri vuoden 2023 vahinkojen hoitamiseen.

Picture 1. Suurpetojen aiheuttamat porovahingot 2000-2021 ja vuoden 2022 arvio, Vuoden 2021 vahingot olivat 8,89M€. Vuoden 2022 porovahinkojen arvioidaan nousevan 11,4-12M€. Komission porovahingoille asettama katto on 10M€. Kuva. Paliskuntain yhdistys, muokkaus MMM.

30.40.41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Erityisasiantuntija Jussi Laanikari
p.0407336229

- Momentille esitetään 4,760 milj. euron määrärahaa. Määräraha koostuu tulomomentille 12.30.42 kertyvistä hirvieläinten pyyntilupamaksuista, jotka säilyvät ennallaan.
- Vuoden 2022 talousarvioon verrattuna määräraha on saman suuruinen. Momentin määräraha käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuviin menoihin sekä riistavahinkorekisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä (mm. Omariista) aiheutuviin menoihin. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin.

- Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 ja vasan 50 euroa. Hirvien pyyntilupamaksuja arvioidaan tuloutuvan 3,860 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,900 milj. euroa. Molempien osalta taso arvioidaan pysyvän edellisen vuoden kaltaisena.
- Hirvieläinten aiheuttamat metsävahingot, jotka maksettiin vuonna 2022, laskivat lähes puoleen edellisvuodesta ollen 0,632 milj. euroa (1,316 milj. euroa). Hirvieläinten aiheuttamat maatalousvahingot laskivat myös 0,425 milj. euroon edelliseen vuoteen verrattuna (0,74 milj. euroa)
- Hirvien aiheuttamien metsätalousvahinkojen arvioidaan laskevan edelleen, mutta maatalousvahinkojen osalta vahinkomäärät eivät juuri korreloi valkohäntäpeurakannan kasvuun tai laskuun.

30.40.50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Erityisasiantuntija Janne Pitkänen
p. 0295 162 338

- Momentille esitetään 13,059 miljoonan euron määrärahaa.
- Määräraha perustuu riistanhoitomaksukertymään, joka on merkitty tuloarvion momentille 12.30.45. Arvioitu metsästäjä määrä vuodelle 2023 on noin 308 329 (edellisenä vuonna 306 940), josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 9 461. Arvioitu kertymä on 13 059 000 euroa (11,798 milj. euroa). Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen (HE163/2022 vp) laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta. Muutoksella riistanhoitomaksua korotetaan 39 eurosta 43 euroon ja alle 18-vuotiaalta 20 eurosta 22 euroon. Riistanhoitomaksun korotuksella momentin määräraha nousee 1 261 000 euroa.
- Lisämääräraha käytetään:
 - tehostamaan riistanhoitoyhdistysten toiminnanohjauksen ammattimaistumista
 - tehostamaan riistahallinnon kansainvälistä vaikuttamista
 - yleisestä kustannustason noususta johtuen Suomen riistakeskuksen toiminnan kohonneisiin kustannuksiin
 - Suomen riistakeskuksen edeltäjien (Metsästäjäin keskusjärjestö ja riistanhoitopiirit) aikoinaan työntekijöilleen ottaman lisäeläkejärjestelmän kasvaneisiin vuosimaksuihin
- Riistanhoitomaksu on valtion metsästäjiltä keräämä veroluontoinen maksu, jonka valtio ohjaa laissa riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta säädetyllä tavalla riistahallinnon ylläpitämiseen ja riistatalouden edistämiseen.
- Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä hallitusohjelman kertaluonteinen lisäys 2,2 milj. euroa Sotka –hankkeisiin ja 0,5M€ lisäys Suomen erä- ja luontokulttuurimuseon käynnistämiskustannuksiin vuosina 2022-2023.

30.10.51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Neuvotteleva virkamies Tapani Sirviö
p. +358 295 162 077

Porotalouden edistäminen (momentti 30.10.51, siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

- 1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon myönnettävien valtionapujen maksamiseen
- 2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä

solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä.

2021 talousarvio 1 843 000

2020 talousarvio 1 843 000

2019 tilinpäätös 1 843 000

Porovahinkolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksaminen (momentti 30.20.01)

Kyseiset menot ovat osa Ruokaviraston toimintamenoja (siirtomääräraha 2 v).

Porovahinkolautakunta asetettiin lain 1135/2020 nojalla. Uuden lain myötä poronhoitoalueelle perustettiin porovahinkolautakunta ja lainkäyttötoimivalta riita-asioissa siirtyi yleisille tuomioistuimille.

Porovahinkolautakunta toimii alueella puolueettomana ja riippumattomana asiantuntijaelimenä. Lautakunta antaa pyynnöstä asiantuntijalausuntoja porojen aiheuttamasta vahingosta ja paliskunnan laissa säädetyistä aitaamisvelvollisuuksista. Lautakunta tarjoaa myös sovittelupalveluja riitojen osapuolille.

Ruokavirasto tuottaa lautakunnan tarvitsemat hallinnolliset palvelut, ja uuden lautakunnan toiminta on käynnistetty vuoden 2021 aikana. Lautakunnan toimintaan arvioidut menot ja tulot on huomioitu Ruokaviraston toimintamenoissa.

Poro- ja luontaiselinkeinojen aloitusavustus kuuluu Manner-Suomen maaseudun

kehittämishajelmasta 2014 - 2020 rahoitettaviin toimenpiteisiin ja maksetaan talousarviovaroin momentilta 30.10.40, osana maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksia (siirtomääräraha 3 v.).

Määrältään 25 000 euron aloitustukea haetaan ja myönnetään vuosittain noin 10 - 20 hankkeeseen, jolloin porotalouden aloitustuki on enimmillään noin 500 000 euroa.

Momentille 30.10.40 myönnetään määrärahaa 110 245 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämishajelmasta toteuttavien nuorten viljelijöiden ja nuorten elinkeinonharjoittajien tilanpidon aloitusavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta

(maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

3) kokonaan kansallisesti rahoitettavien biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointien maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Porotalouden eläinkohtainen tuki, jota maksetaan vuosittain porotaloudelle noin 4,5 milj. euroa. Kyseinen tuki on osa pohjoista tukea (artikla 142) ja kuuluu kansallisen tuen momentin alle **(momentti 30.20.40**. Kansallisen tuen momentin kokonaismääräraha on 332 000 000 euroa vuonna 2021

Suomi saa myöntää pitkäaikaisia kansallisia tukia liittymissopimuksen artiklan 142 perusteella.

Edellä mainittuihin pitkäaikaisiin kansallisiin tukiiin kuuluvaa eläinkohtaista tukea maksetaan porotalouden harjoittajille maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain nojalla.

Tukea maksetaan tuen saajille tukialueilla C3 ja C4 poronhoitovuoden päättyessä poroluetteloon merkittyjen eloporojen lukumäärän perusteella.

Tuen saajalla tulee olla omistuksessa valtioneuvoston asetuksella vuosittain säädettävä vähimmäiseloporomäärä. Asetuksessa on huomioitu myös mm. mahdollinen ylilukutilanne.

Asetuksen mukaan tukea ei makseta siltä osin kuin eloporojen määrä ylittää paliskunnille tai niiden osakkaille määrättyt suurimmat sallitut määrät. Edelleen jos paliskunnan eloporojen määrä ylittää paliskunnille määrätyn suurimman sallitun eloporojen määrän, ruokakuntien tukikelpoisten eloporojen määrää vähennetään ylimääräisten porojen osalta samassa suhteessa kuin ruokakunnat omistavat eloporoja paliskunnassa.